

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА – ВИМОГА ЧАСУ

Андрущенко О. О.

Україна, Энергодар, Науково-методичний центр управління освіти
Енергодарської міської ради

Філософія інклюзії базується на вірі в те, що кожна людина з вадою має отримати освіту і житлові умови, які б якомога ближче відповідали нормальним. Вона передбачає істотні зміни в культурі, політиці та практичній діяльності шкіл. Одним із аспектів інклюзивної освіти є забезпечення ефективності навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітньому закладі. Увага зосереджується на соціалізації дітей цієї категорії та якості навчання. Діти з особливими потребами стають частиною нашого життя, вони включаються в загальноосвітні школи, оточення, спільноти. До них ставляться як до рівних і як таких, що заслуговують на повагу і сприйняття їх такими, як вони є. Це те право, яким всі ми користуємось як члени суспільства.

Перехід до освіти більш інклюзивного характеру не відбувається раптово. Зміни, навіть поступові, мають ґрунтуватися на чітких взаємопов'язаних принципах, що визначають розвиток усієї системи. Для подолання перешкод, що постають на шляху інклюзивної освіти, особи, відповідальні за ухвалення рішень, та менеджери, мають: мобілізувати громадську думку, забезпечити консенсус, здійснити аналіз ситуації, реформувати законодавство, надати підтримку проектам на місцях.

Процес змін сам по собі потребує наявності фінансових, людських та інтелектуальних ресурсів. В якості першого кроку було б бажано визначити обсяг ресурсів, необхідних для змін у галузі законодавства чи стимулювання експериментальних підходів. Надзвичайно важливо також налагодити партнерські зв'язки з різними учасниками цього процесу та міжнародними організаціями.

Важливим чинником створення належних умов для розвитку інклюзивної освіти є вироблення відповідних механізмів, таких, як національна політика в галузі інклюзивної освіти, системи підтримки на місцях і відповідних видів навчальних програм та оцінки. Водночас, для того, аби національна політика стала реальністю, надзвичайно важливою є участь шкіл у проектах інклюзивної освіти.

Найбільш поширена стратегія, спрямована на сприяння розвитку інклюзивної освіти, полягає в тому, щоб почати реалізацію відповідного “проекту” за участі однієї чи кількох шкіл, яким надається підтримка у розвитку більш інклюзивної практики.

Проекти можуть засновуватися за ініціативи самих шкіл чи здійснюватися централізовано. Окремі спеціальні проекти навряд чи створять більш інклюзивну систему освіти, проте вони мають відіграти важливу роль.

При інклюзії відбувається реформування шкіл, перепланування навчальних приміщень таким чином, щоб вони відповідали потребам всіх без виключень дітей. На нашу думку, інклюзію необхідно розглядати в якості етапу (або ступеню) інтеграції, її поглиблення і розширення. При цьому, якщо освітній заклад буде поставлений перед фактом обов'язкового навчання дітей з обмеженими можливостями він стане трансформуватись архітектурно-планувальне середовище і навчально-виховний процес в цілях підвищення доступності його змісту для всіх хто навчається.

Таким чином здійснення - інклюзивної освіти буде достатньо реальним.

З вищезазначеного стає зрозумілим, що інклюзія пов'язана з принципом організації навчання, при якому всі учні учаться спільно зі своїми однолітками в школі за місцем проживання. Крім того принцип інклюзії (включення) означає, що:

- усі діти повинні бути включені в освітнє і соціальне життя, вступаючи в школи за місцем проживання;
- хтось з дітей включається із самого початку;
- завдання інклюзивної школи - побудувати систему, що задовольняє потреби кожного;
- в інклюзивних школах усі діти, а не тільки діти з інвалідністю, забезпечуються такою підтримкою, що дозволяє їм бути успішними, відчувати безпеку.

Отже мета такої школи - дати всім учням можливість найбільш повноцінного соціального життя, активної участі в колективі, тим самим забезпечуючи найбільш повну взаємодію і турботу один про одного як членів співтовариства.

На сьогодні інклюзивне навчання може здійснюватись за одним з напрямів:

- повна інтеграція, за якою діти-інваліди з психологічною готовністю до спільного навчання зі здоровими однолітками включаються до звичайних класів (груп) загальноосвітнього (дошкільного) навчального закладу, при цьому вони мають одержувати корекційну допомогу за місцем навчання та проживання;
- комбінована інтеграція, за якої діти з близьким до норми рівнем психофізичного розвитку включаються до звичайних класів (груп) загальноосвітнього (дошкільного) навчального закладу, у процесі навчання вони постійно одержують допомогу вчителя-дефектолога (асистента вчителя);

- часткова інтеграція, за якої діти з обмеженнями, які неспроможні нарівні зі здоровими однолітками оволодіти освітнім стандартом, вливаються лише на частину дня до загальноосвітніх класів (груп);

- тимчасова інтеграція, за якої діти з особливостями потребами об'єднуються зі здоровими однолітками 2-4 рази на місяць для проведення спільних виховних заходів.

Концепція інклюзивної освіти відображає одну з головних демократичних ідей — усі діти є цінними й активними членами суспільства. Навчання в інклюзивних навчальних закладах є корисним, як для дітей з особливими освітніми потребами, так і для дітей з типовим рівнем розвитку, членів родин та суспільства в цілому.

Як свідчать дослідження, в інклюзивних класах наголос робиться в першу чергу на розвиток сильних якостей і талантів дітей, а не на їхніх фізичних або розумових проблемах. Взаємодія з іншими дітьми сприяє когнітивному, фізичному, мовному, соціальному та емоційному розвитку дітей з особливими освітніми потребами. При цьому діти з типовим рівнем розвитку демонструють відповідні моделі поведінки дітям з особливими освітніми потребами і мотивують їх до цілеспрямованого використання нових знань і вмій.

В інклюзивному середовищі діти з обмеженими можливостями демонструють вищий рівень соціальної взаємодії з іншими дітьми, які таких обмежень не мають. Посилюється соціальне сприйняття дітей з відмінними здібностями завдяки методиці навчання в інклюзивних школах де воно часто відбувається в формі групової роботи. Працюючи в малих групах, діти навчаються бачити людину, а не її ваду, та починають усвідомлювати, що між ними та дітьми з обмеженими можливостями є багато спільного. Інклюзивне навчальне середовище підвищує самооцінку та сприяє розвитку самостійності у дітей з особливими потребами. Діти з особливими потребами завдяки інклюзивній освіті будуть краще підготовлені до умов реального життя, мати більше можливостей брати участь у різних видах діяльності, що повною мірою узгоджується з вимогами компетентнісного підходу.

Освіта учнів з особливими потребами має бути спрямованою на розвиток особистості, формування її компетентності, сприяти максимальній інтеграції в соціум та адаптації до сучасних вимог життя.

Оптимальною умовою реалізації цього завдання є інклюзивна освіта осіб з особливими потребами, що поєднує досягнення спеціальної освіти з можливостями соціальної взаємодії в навчально-виховному процесі, максимально відповідної до реальних соціальних стосунків.

Література:

1. Актуальні проблеми спеціальної психології та педагогіки: Зб. наук. пр. – Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2005. –202 с.
2. Елен Р. Даніелс і КейСтаффорд.Залучення дітей з особливими потребами до системи загальноосвітніх класів.–Л: Товво-Надія, 2000. –256 с.
3. Іванова І.Б.Соціально-психологічні проблеми дітей-інвалідів. –К.: Логос, 2000. –87 с.
4. Колупасва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. – К.: Науковий світ, 2010. – 195 с.
5. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство:Наук.-метод.зб./ Ред. кол. Н.Софій, І.Єрмакова та ін. –К.: Контекст, 2000. –336 с.
6. Мігалуш А.О. Інклюзивна освіта - потреба суспільства. Стаття/ аспірантка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут».
7. Макаренко Н.Інклюзивна освіта: хто-за!?! // Молодь країни. 31 березня,2005.